

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ СХЕМИ-ПУТІВНИКА ІСТОРИЧНИМИ ПАМ'ЯТКАМИ М. КИЄВА

У статті розглянуті різноманітні туристичні путівники, а також принципи, методи та прийоми, якими керуються картографи при створенні подібних картографічних творів. Стаття присвячена розробці інтерактивної електронної схеми-путівника, яка в першу чергу призначена для користувачів мережі Internet та повинна дещо з іншого боку представити історичні пам'ятки міста Києва.

Ключові слова: історичні пам'ятки, туристична схема-путівник, електронний путівник.

В статье рассмотрены разнообразные туристические путеводители, а также принципы, методы и приёмы, которыми руководствуются картографы при создании подобных картографических произведений. Статья посвящена разработке интерактивной электронной схемы-путеводителя, которая в первую очередь предназначена для пользователей сети Internet и должна несколько с другой стороны представить исторические достопримечательности города Киева.

Ключевые слова: исторические достопримечательности, туристическая схема-путеводитель, электронный путеводитель.

In this article are analyzed different kinds of tourist guides. Also were viewed principles, methods and ways which are important for cartographers in the process of making of such works. This article is devoted to working out of interactive electronic guide scheme which is created first of all for Internet users and should show monuments and historical places of Kiev in a different way.

Key words: historical monuments, tourist guide scheme, electronic guide.

Вступ. На сьогоднішній день туризм є одним із важливих та актуальних напрямків у економіці багатьох країн. В тому числі для України в цілому та Києва безпосередньо. Тому за наявності великої кількості історичних пам'яток виникає проблема, як доступно, цікаво та зручно донести важливу інформацію до користувачів, потенційних туристів. Саме для вирішення подібної задачі й створюються різноманітні туристичні путівники. Але створення подібних творів уже давно вийшло за межі звичного паперово-книжкового формату та перейшло на новий рівень. Через це варто приділяти все більше уваги розробці сучасних інтерактивних електронних схем-путівників, вдосконалювати методику їх створення та впроваджувати новіші та актуальніші можливості та функції в арсенал путівників із застосуванням останніх технічних досягнень та програмного забезпечення.

Вихідні передумови. Сьогодні значна увага приділяється розробці туристичних картографічних творів, адже вони є актуальними та мають значний попит серед користувачів, а саме туристів [2, 3, 7, 11]. Вивченням подібного питання займається Російський науково-дослідницький інститут культурного та природного надбання імені Д. С. Ліхачова. Результатом їхніх робіт став електронний атлас «Земля Ломоносова» [10]. Також серед

подібних робіт можна виділити проект «Київ сквозь время» та мультимедійну карту «Победители. Солдаты Великой войны» [6, 8].

Формулювання цілей статті, постановка завдання. Метою статті є представлення у незвичному та пізнавальному вигляді пам'яток міста Києва із використанням картографічних зображень та сучасних можливостей комп'ютерної техніки та програмного забезпечення. Для досягнення поставленої мети були окреслені наступні завдання: 1) проаналізувати різноманітні туристичні путівники; 2) визначити необхідність створення туристичної схеми-путівника; 3) розробити концепцію туристичної схеми-путівника історичними пам'ятками міста Києва.

Виклад основного матеріалу. Існує велика кількість підходів до класифікації туристичних творів. Це пов'язано і з багатогранністю форм туризму, і з вимогами, які ставляться перед картографом при зображенні необхідного тематичного навантаження, і з іншими чинниками. Якщо розглядати створювану туристичну схему-путівник крізь призму всіх існуючих класифікацій, то, відповідно до них, в кінцевому результаті буде отримано двомовний туристичний план міста у електронному вигляді з великою кількістю додаткових матеріалів у вигляді архівних світлин. Також він буде вирізнятися своєю інтерактивністю та спрямованістю на різні кола споживачів.

Але варто зазначити, що існують й інші форми виготовлення путівників. В цілому ж, путівником може бути друкована книга, електронний чи аудіовізуальний довідник, присвячений якомусь місту, музею, туристичному місцю тощо.

Перші путівники з'явилися дуже давно і протягом тисячоліть значно змінили свою форму та зміст. Перегляд античних літературних пам'яток доводить, що книга історика Стародавньої Греції Павсанія – своєрідний путівник по тогочасній Греції. Він подавав описи історичних місць країни.

В Середньовіччя путівники слугували для полегшення орієнтування на місцевості паломників, що йшли до святих місць.

Були і так звані путівники «хождіння», тобто описи вже створених мандрів («Хождение за три моря» купця Афанасія Никитина з тогочасного невеликого Тверського князівства). Перший збережений путівник тої доби віднесено до 333 р. н.е.. Він створений мешканцем міста Бордо, що мандрував по Греції та Палестині. Це різновид «хождіння» за маршрутом Бордо - Мілан - Костянтинополь - Єрусалим в 1-й частині та опис святих місць Єрусалима та їх розташування в Єрусалимі в 2-й частині. Він має назву «Бордоський путнік».

Крім того до XII ст. належить «Книга Паломник» Антонія Архієпископа Новгородського, що зробив паломництво до Царгороду (Костянтинополю).

Сучасний етап друкування і розвитку видань путівників пов'язують з діяльністю Карла Бедекера (1801 - 1859). Він був засновником друкарні в місті Кобленц, що спеціалізувалася на виданні путівників по різним

країнам, їх столицям та містам. Путівники його друкарні мали поширення в Європі, перекладались на інші мови, а назва «бедекер» стала ще однією назвою путівника.

Отже, путівники почали створюватися з давніх часів. Вони мали вигляд книг, в котрих поєднувалася текстова, картографічна та ілюстративна інформація про різноманітні місця [9].

Але прогрес вплинув і на створення такого виду продукції, як туристичні путівники. Поступовий розвиток від радіо і телебачення до появи комп'ютерів та інших сучасних пристроїв (планшети, смартфони тощо) змінив стан речей. На сьогоднішній день поруч з класичними паперовими путівниками існує безліч інших форм реалізації ідеї відображення на карті привабливих для туристів пам'яток з метою зацікавити та проінформувати мандрівників.

Спершу варто навести в якості прикладу аудіо-відео путівники, які з'явилися з появою телебачення. Спершу такі путівники були доступними лише по телебаченню у рамках спеціалізованих телевізійних програм. Але винайдення носіїв відеоінформації та доступних для широкого загалу приладів для відтворення такої інформації (відео- та DVD-магнітофони) зробили аудіо-відео путівники загальнодоступними. Тепер кожен бажаючий міг придбати касету або CD із путівником. Такі продукти широко застосовували візуальні можливості для того, аби путівник був інформативним, цікавим та привабливим. І хоча ці путівники можна було переглядати лише стаціонарно, це був значний крок вперед. Вони показали, що донести інформацію до туристів про різні країни, міста чи окремі пам'ятки можна й іншим шляхом.

Але еволюція на цьому не закінчилася. Інший етап почався із появою комп'ютерів, а як наслідок й Інтернету. Поруч з паперовими або аудіо-візуальними путівниками на CD з'явилися нові сучасні, інтерактивні, мультимедійні путівники з безліччю можливостей та опцій, які вже не було обов'язковим розміщувати на звичних носіях інформації – вони цілком розміщені та призначені для Інтернету. Можливості їх використання та призначення є широкими. Для їх створення вже використовуються сучасні технології та програмні продукти. Також вони здатні вміщувати в собі значні об'єми інформації, а їх використання не обмежується лише персональним комп'ютером – в будь-який момент часу за наявності доступу до Інтернету їх можна завантажити або переглянути на власному ноутбуці, планшеті чи смартфоні в зручному для користувача місці. Також є можливість взаємодії із сучасними путівниками, вони є інтерактивними.

Таким чином на сьогоднішній день різноманіття форм путівників є значним. Але створення електронних путівників є найактуальнішим та надає найбільшу кількість можливостей.

Також варто сказати і про картосхеми. Адже, відповідно до своєї основної задумки, створюваний путівник буде мати основою картосхему центральних районів міста Києва. Саме за рахунок поєднання картосхеми та туристичного путівника і буде розроблено цей твір.

Отже, картосхема – це карта зі спрощеним та узагальненим відображенням елементів змісту, котра наочно, естетично, функціонально та більш інтуїтивно зрозумілим способом передає різноманітні складні географічні дані. Таким чином картосхема надає загальне уявлення про зображуване явище чи об'єкт.

Але між туристичною картою та картосхемою є значні відмінності:

- картосхема не має картографічної сітки (системи меридіанів та паралелей);
- картосхема є результатом ручної графіки або виконана за допомогою графічних програмних продуктів (власне, картосхема є графічним засобом географічної інфографіки – сучасного напрямку картографії, який є способом представлення географічних даних) [1];
- картосхема відображає велику кількість інформації у простому та наочному виконанні;
- картосхема виконується у одному стилі, тобто стилізована відповідно до поставленої задачі;
- зміст обмежено елементами, важливими для розуміння її сюжету.

З огляду на властивості та характерні ознаки картосхем, її переваги перед картою при створенні туристичного путівника є абсолютними. Адже створюваний путівник не має на меті передавати розміщення об'єктів з надто великою точністю чи надавати змогу визначати їх координати. Натомість путівник повинен бути наочним та естетично оформленим. І він повинен лише надавати загальне уявлення про об'єкт картографування у доступній формі [5].

Отже, створюваний туристичний путівник по своїй суті стане поєднанням графічної картосхеми та додаткових фотоматеріалів. Це поєднання буде реалізоване за допомогою сучасних програмних продуктів та матиме електронну форму.

На сьогоднішній день для багатьох країн постає важливе завдання – привабити якомога більшу кількість туристів. Адже постійний потік туристів створює позитивний імідж країни, а в цілому туризм приносить значні надходження до місцевих і державного бюджетів. Тому всі країни, які мають певні цікаві з туристичної точки зору об'єкти (чи архітектурні пам'ятки, чи рекреаційні ресурси, чи інші туристичні принади) прагнуть використати їх з максимальною фінансовою вигодою. Через це деякі держави приділяють значну увагу та вкладають кошти в представлення своєї країни у світі. На сьогоднішній день вже можна побачити по українському телебаченні реклами Туреччини, Греції чи Ізраїлю, які спрямовані на заохочення населення подорожувати цими країнами.

Але не лише звична реклама може стати вирішальним фактором для потенційного туриста. Ще один шлях привабити людину відвідати певний конкретний туристичний об'єкт – створити цікавий, інформативний, доступний та естетично привабливий путівник, який за умови його подальшого розповсюдження зможе привернути увагу туристів.

При чому розповсюджувати його на сьогоднішній день можна не лише у книжкових крамницях у паперовому вигляді. Інтернет дає змогу швидко надати доступ до розробленого путівника у будь-якій точці світу. Ознайомлення з електронним путівником займає значно менше часу, це зручно, наочно та найчастіше безкоштовно.

Отже, як було зазначено вище, незалежно від своєї тематики, туристичний путівник обов'язково повинен привернути увагу користувача до об'єкту та надати першочергову корисну та цікаву інформацію про цей об'єкт.

Проте варто розуміти, що лише одним вдало створеним путівником неможливо привабити та зацікавити потенційних туристів. Це питання є значно ширшим та розглядається науковцями у туристичній сфері. Але досконалий путівник може значно спростити задачу приваблення та заохочення потоку туристів в Україну.

Таким чином, акцент буде зроблено не на путівники, створені у вигляді книжок чи брошур, а на сучасні електронні путівники, котрі першочергово призначені для використання у комп'ютерному середовищі.

Розроблюваний путівник в першу чергу має привернути увагу до історичних пам'яток центральної частини Києва. Але при цьому варто звернути увагу на ще одну важливу функцію цієї роботи. Також вона повинна представляти інтерес для істориків та краєзнавців, адже всі об'єкти на ній будуть представлені у призмі їх вигляду століття назад.

Отже, з цього випливає, що функції путівників, в тому числі і електронних, не обмежуються лише привабленням туристів. Також подібні проекти можуть бути корисними і для науковців, істориків, представників різних гуманітарних наук чи простих користувачів Інтернету, котрі прагнуть розширити свої знання про Київ чи будь-яке інше місто.

В цілому туристичний путівник стане поєднанням вже існуючої картосхеми центральної частини Києва, створеної у вигляді об'ємного зображення міської забудови, та архівних фотоматеріалів та листівок, на котрих відображені всі визначні пам'ятки та об'єкти міста в період з кінця XIX – початку XX ст. Це поєднання двох носіїв візуальної інформації буде проведено з використанням програмного продукту Adobe Flash. Створення подібної роботи дозволить також провести паралелі між виглядом Києва сьогодні та понад сотню років тому.

Концепція даного путівника полягає у нанесенні на картосхему певних пунсонів, при виділенні котрих будуть відкриватися галереї із зображеннями архітектурних пам'яток на давніх листівках. Подібна концепція в першу чергу обумовлена наявними матеріалами, котрі і стали основою туристичного путівника. Адже реалізувати подібну ідею буде можливим лише за рахунок використання та пристосування до даного путівника унікального у своєму роді видання – зібрання архівних фотоматеріалів «Киев на старинной открытке» від видавничого дому «Sky Horse».

Про це видання варто сказати кілька слів. Воно призначене для ознайомлення з історією Києва, його виглядом на початку минулого століття, зі змінами, які відбулися з містом протягом тривалого часу. Видавничий дім «Sky Horse» спеціалізується на створенні та виданні подібних проєктів. Серед робіт є як книжки, так і CD або DVD диски. На сьогоднішній день вже існують такі книжки та альбоми, котрі безпосередньо відносяться до історії Києва: «Трамвай на улицах Киева», «Киев. Это было недавно...», «Киев 70е-80-е. Фотоальбом», «Київ. 1943-1970. Фотоальбом», «Панорами Киева» та інші.

Серед CD-релізів, до яких відноситься також видання «Киев на старинной открытке», можна перерахувати такі проєкти: «Киев. 1943-1970», «Общий гербовник», «Старинные карты 2.0» тощо.

Подібні видання представляють справжній непідробний інтерес і для істориків, і для києвознавців, і, що важливо саме для нас, – для туристів. Адже такі проєкти представляють туристичні об'єкти з іншого, цікавого та незвичного, боку.

Отже, «Киев на старинной открытке» являє собою зібрання понад 1000 рідкісних листівок з видами Києва в кінці XIX – на початку XX ст. у цифровому вигляді. В той період видавалася велика кількість різноманітних листівок та фотографій Києва. До наших днів збереглася лише частина цих матеріалів, яка і представлена на даному мультимедійному альбомі [4].

Саме ці світлини і будуть використані при створенні путівника. Задача полягає в поєднанні відібраних листівок із наявною картосхемою центральної частини Києва. Звісно, що картосхема охоплює лише незначну територію міста, тому більше половини листівок не будуть включені до путівника, так як зображені об'єкти не знайшли свого відображення на картосхемі. Але близько 400 листівок все ж будуть представлені у галереях путівника чи в його оформленні.

Іншою проблемою, яка потребуватиме вирішення при створенні проєкту, стане те, що значні зміни в архітектурі міста за останні 115 років спричинили невідповідності між сучасним виглядом Києва на картосхемі та тими зображеннями на листівках, які були сфотографовані на початку XX ст.. Але така невідповідність сприяє тому, що даний путівник стане виконувати ще одну важливу функцію – він надасть можливість провести паралелі між виглядом міста тоді і зараз, відслідкувати зміни, порівняти об'єкти між собою з огляду на час, котрий минув та уявити, яким Київ виглядав тоді, і яким міг би виглядати сьогодні. Отже, незважаючи на те, що доведеться докласти додаткові зусилля для прив'язки вже неіснуючих пам'яток до сучасного зображення місцевості, це додасть певної туристичної та історичної цінності даному путівнику.

З огляду на те, що важливим завданням є представлення міста та його пам'яток не тільки вітчизняним, але і закордонним туристам, і зважаючи на те, що в середовищі Інтернету користувачами даного путівника можуть бути іноземці, також було вирішено зробити створювану

туристичну схему-путівник двомовною. Тобто буде розроблено дві версії – україномовну та англomовну. Користувачі зможуть обрати зручну для себе мову на головній сторінці путівника.

Таким чином даний путівник повинен задовольняти як туристичний, так й історико-культурний інтерес користувачів. За рахунок наочної й естетично привабливої картосхеми та значного архіву рідкісних та цікавих листівок стоїть завдання створити такий туристичний путівник, котрий матиме попит великого кола користувачів. Цей проект повинен не лише зацікавити туристів та привернути їхню увагу до столиці, але й задовольнити потребу в знанні історії власного міста самих киян. Реалізувати ж подібні наміри стане можливим за допомогою програмного продукту Adobe Flash.

Звісно, даний путівник стане лише простим прикладом того, які мультимедійні проекти можна створювати на сьогоднішній день із використанням сучасних програмних продуктів та можливостей новітньої техніки. Проте подальше вивчення цього питання є важливим та актуальним як для картографів, так і для туристів.

Висновки. Отже, в ході розробки концепції туристичної схеми-путівника історичними пам'ятками міста Києва було розглянуто різноманітні форми існування туристичних путівників та визначено, яким вимогам мають відповідати подібні твори. Результатом повинен стати путівник, основу якого складатиме картосхема із зображеннями центральної частини міста, до якої за допомогою програми Adobe Flash буде приєднано галереї із світлинами історичних пам'яток Києва. Подібні твори покликані привертати увагу потенційних туристів до багатого культурного та історичного надбання міста Києва. Крім того даний путівник призначений не виключно для туристів. Також він буде цікавим для істориків та краєзнавців. В цілому проведена робота повинна засвідчити значення різноманітних творів туристичного спрямування в житті суспільства, а також показати, що використання сучасних програмних продуктів та технічних досягнень у поєднанні з проникненням Інтернету в усі сфери нашого життя веде до зміни самої форми туристичних путівників та інших картографічних творів.

1. Географическая инфографика. – режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Географическая_инфографика
2. Дрогушевська І. Л., Коляда О. І., Кучеренко Г. М. Туристичні картографічні твори // Вісник геодезії та картографії. – 2004. - № 2. – С.32-36.
3. Ельчанинов А. И. Карты культурного и природного наследия России / А.И. Ельчанинов // Проблемы непрерывной географической освіти і картографії. – 2005. – Вип. 5. – С. 79-81.
4. Издательский дом Sky Horse. – режим доступу: <http://www.skyhorse.ua/>
5. Картосхема. – режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Картосхема>
6. Киев сквозь время. – режим доступу: <http://historical.kiev.ua/>
7. Куртеева Н. В. Картография для туризма и экскурсий / Н.В. Куртеева, Н.С. Судаков // Геодезия и картография. – 1990. – № 7. – С. 39–42.

8. *Победители. Солдаты Великой войны.* – режим доступу: <http://www.pobediteli.ru/flash.html>
9. *Путівник.* – режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Путівник>
10. *Сектор электронных публикаций в сфере наследия.* – режим доступу: <http://www.heritage-institute.ru/index.php?title>
11. *Усаков А.С. Практика Туристских Путешествий. Учебное пособие по туризму и краеведению.* – СПб.: Творческий Учебный центр «ГЕОС», 1999. – 264 с.